

ניהול הרשימות בענף הרפת

אלי סמסון, המחלקה לבקר, ש.ה.מ.

קיימות שלוש מערכות נפרדות של רישום:

★ רישום לצורכי פוריות ורבייה;

★ רישום לצורכי השבחה וטיפוח;

★ רישום משקי כלכלי.

לכל מערכת מטרה אחרת ודרכי רישום שונות.

רישום הפוריות מספק מידע על כל בהמה לגבי מצבה במחזור המיני. המסמך היסודי ברישום זה הוא **כרטיס ההזרעה** שבו רושם הרפתן, המזריע והרופא המטפל את האירועים שבתחום אחריותם. על סמך כרטיס זה מחליטים: מתי להזריע, מתי לבדוק להריון, מתי לייבש את הפרה ומתי היא צפויה להמליט.

מהכרטיס מועברים הנתונים אל לוח מעקב הפוריות לקבלת תמונת מצב הפוריות של כל העדר, ולאגודות להזרעה מלאכותית לשם בדיקה השוואתית של פרים, אזורים, מזריעים, עונות שנה ועוד.

הרישום לצורכי השבחה הוא ספר העדר –

מספק מידע על כושר הייצור של כל פרה, של העדר ושל הפרים – אבות העדר. התאחדות מגדלי בקר בישראל מקיימת רשת ביקורת חלב ארצית בה נבדקת התנובה ואחוז השומן בחלב של כל פרה במשקים המשתתפים (כל הקיבוצים ורק מיעוט המושבים). הביקורת מאפשרת למשק להזין את הפרות לפי רמת התנובה המושגת, לברור ולסלק את הפרות נמוכות התנובה, לקבל מידע בדבר טיב העגלות על סמך תנובת האמהות ולקבל מחיר יותר גבוה עבור מבכירות.

נתוני ביקורת החלב מעובדים כבר שנים רבות באמצעות מחשב והתוצאות מועברות לאגודות להזרעה לשם בחירת פרות עתידות ולעריכת מבחני הצאצאים של הפרים. המוסדות העוסקים בכך מתכננים עתה תוכנית מחשב חדשה **שתאחד** את איסוף ועיבוד נתוני הפוריות

הייצור ברפת הוא תהליך רצוף ומתמשך ומורכב משלושה שלבים:

★ שלב התיכנון וקביעת מדיניות הענף;

★ שלב הביצוע: ביצוע ההזנה והחליבה, הטיפול ביונקים ובפרה החולה, ההזרעה המלאכותית ושיווק החלב והבשר;

★ שלב המעקב והבקרה – בו חייבים לוודא אם הפרה שקיבלה מזון כה רב ויקר – אכן הניבה את התנובה המצופה; אם הפרה שהזרעה – אכן התעברה; אם תוכניות הייצור שתוכננו – אכן בוצעו; ובעיקר איזה שינויים יש לשנות בתוכניות הייצור – על סמך הסטיות מהתיכנון הקודם.

מכשיר המעקב והבקרה המספק את חומר הגלם לקבלת החלטות כלכליות של הרפת הוא הרשימות, הדו"חות, הכרטסות, הסיכומים וכל אותה ניירת שאף רפתן המכבד את עצמו אינו אוהב לעסוק בה – ואף על פי כן אין לתאר ניהול מפעל ייצור כלכלי שמחזורו מיליונים רבים כל שנה – ללא ניהול מסודר של רשימות. ההחלטות הכלכליות המתקבלות על סמך רשימות הענף הן ברמות שונות:

1. ברמה של הבהמה האינדיבידואלית, כגון איזו עגלה לגדל ואיזו לייצא, איזו פרה למכור ומתי – ואיזו להחזיק;

2. ברמה של קבוצות בקר, כגון: מינון ההזנה לפי תנובת הפרות בקבוצה או הוצאת קבוצות עגלים לשיווק;

3. ברמת השלוחות והעדר כולו, כגון: האם לגדל עגלים? האם לייצא עגלות? והעיקר – האם הרפת ריווחית ומה תרומתה הכלכלית למשק;

4. ברמה אזורית וארצית; מה מקום הרפת בהשוואה לרפת במשק השכן או לכלל הרפתות בארץ, איזה פרים משביחים או פוריים ואיזה פחות, מה היעילות בהזנה או בעבודה לעומת התקנים המקובלים.

★ רישום יומי של התשומה – הכולל את המזון המיוצר במשק והקנוי בחוץ, העבודה המושקעת וההוצאות השוטפות לחומרים ולשרותים השונים.

סיכום חודשי מדי של הרישום היומי מאפשרים איתור נקודות תורפה או ליקויים ותיקונם במועד. סיכום 12 הדוח"ות החודשיים מיד עם תום השנה, מאפשרים דיון יסודי על מצבו הכלכלי של הענף וקבלת החלטות כלכליות על השינויים המתחייבים מכך לגבי מדיניות הענף בעתיד.

ניהול הרפת המתועשת של היום לא יתואר ללא ניהול רשימות מסודר ובעידכן.

הרפתן – סייע לביצוע הביקורת!

יאיר זליגר, ה.מ.ב.

זה יש להביא בחשבון תקופה של כ-3 חודשים מעת ההזמנה ועד לקבלת המכשיר.

ארגונים ובקבוקים: על הארגונים (מזוודות עץ) להיות מתאימים ובמצב תקין לצורך איחסון הבקבוקים של דגימות החלב. המלצתנו היא ארגו לכל קבוצת חליבה.

הבקבוקים: נפח של 50 ס"ס, רצוי ללא צבע. ניתן להשיגם אצל הספק בת"א או בכל חנות לציד מעבדה. יש לנקות את הבקבוקים לאחר גמר הביקורת, ולהעמידם הפוכים בארגו.

כימיקלים: דאג לקיום מלאי מספיק לצורך הבדיקות. בשנה האחרונה מורגש לעתים במחסני המשביר מחסור בכוהל האיזוראמילי, עקב הפסקת ייצורו בארץ והצורך לייבאו מאירופה. בשעת הצורך ניתן לרכוש אותו במחלבות תנובה או בחנויות כימיקלים בחיפה ות"א (הכתובות במשרדנו).

הוראות בטיחות

1. יש לשמור את הכימיקלים (חומצה גופרתית, כוהל איזוראמילי וקליום ביכרומט) במקום סגור, כדי למנוע מאנשים לא מיומנים לכך ובפרט מילדים – גישה או מגע עם החומרים הללו, שהם רעלים מסוכנים.

ובקורת החלב ובקרוב יצאו למשקים עם הסבר שיטת הרישום החדשה.

הרישום הכלכלי-משקי צריך לספק מידע על מצבו הכלכלי של הענף ושלוחותיו השונות, ולשם כך צריך לנהל רישום מדויק, מפורט ומעודכן של התשומה והתפוקה. פותח מערך טפסים המאפשר את רישום התשומה והתפוקה בהשקעת עבודה מיזערית בתנאי שאכן רושמים את הטעון רישום מדי יום ביומו.

★ רישום יומי של התפוקה – הכולל את כמות החלב המשווקת והנצרכת במשק, את ראשי הבקר הנולדים, הנקנים והנמכרים ואת הזבל המופק.

ברצוני לסקור מספר בעיות הקשורות לביקורת ולמבקרי החלב במשק השיתופי.

ציוד לבדיקות שומן החלב

מפרדות (צנטריפוגות): בגלל הביקוש המצומצם, הופסק ייצור המפרדות החשמליות בישראל. בפני המשק אשר המפרדה הידנית שברשותו עומדת לצאת מכלל שימוש – מספר ברורות:

1. לרכוש מכשיר מקומי באחד המושבים בהם הופסקה ביקורת החלב (רשימת המושבים במשרדנו).

2. להרכיב מנוע חשמלי על הצלחת של המפרדה הידנית. המהירות ההיקפית הנדרשת היא 1700 מטר/דקה. מספר הסיבובים לדקה של צלחת בקוטר 500 מ"מ היא 1100. בצלחת בעלת קוטר שונה יש לחשב את מספר הסיבובים לדקה בהתאם, לפי הנוסחה:

$$V = \frac{1700}{3.14 \times 2R}$$

V = מהירות הסיבוב לדקה

R = רדיוס הצלחת

3. לרכוש מפרדה מיובאת בעזרת היבואן העוסק בכך (כתובתו רשומה במשרדנו). במקרה